

92 Kodály

1982

4

BUDAPEST
Budapest

Jh

Emlékek, anekdoták a Tanár Úrról

A Triciniumok születése

Akkortájt indult a Zeneakadémián a zenetudományi tanszak, amikor én már — friss diplomával a zsebemben — a cinkotai tanítónőképző nálam csupán néhány esztendővel fiatalabb diákjait tanítottam. Az órarendemben itt-ott mutatkozó kis hézagokat némi agyafúrtsággal arra használtam, hogy félhivatalos vendéghallgatója legyek a csodálatos tantárgyakkal (és még csodálatosabb tanárokkal) kecsgetető új tanszaknak. Így történt, hogy hébe-hóba Kodály népzeneóráira is bemehettem. Teltek-múltak a napok — talán az évek is... Híre jött, hogy a következő évben Kodály már nem fog tanítani. Néhányan kérelmet kezdtek a Tanár Urat, hogy adjon nekünk valami lehetőséget a további tanulásra. Magunk sem tudtuk, mit akarunk valójában. Éreztem, hogy a tanári pálya — minden gyönyörűsége mellett is — veszélyes: a legjobban megtöltött szivacs is kiszárad egyszer, ha nem szívhatja magát tele újra és újra... Addig erősködöttünk, hogy végül azt mondta: „Adjanak egy telefonszámot. Ha lesz valami, majd szólok...” Ez ígéretnek kevés volt, de lehetőségnek végtelen... És jöttek a telefonok Tóth Margitnak — később a Zenei Lexikon szerkesztője lett —, aki értesített engem és Hegyi Erzsébetet.

Rendszerint gyalog mentünk a Köröndre Kodályékhoz. Ajándékaink, a kis ibolyacsokrok ugyancsak elszégyellhetők volna magukat Emma asszony virágkölteményei mellett, ha a ház úrnője nem fogadja őket olyan nagy örömmel, mintha a Dárius kincsét vittük volna neki.

Néha sűrű egymásutánban kaptuk a hívásokat, néha heteken át semmi... Hogy mi volt a program? Kodály kézzel írott kottaszalagokkal várt bennünket. Hárman három szolamot kaptunk, külön-külön két-három sorra felszelelt kottapapíron. Kodály figyelte háromszólamú „blattoló” mutatványainkat, s valami elképesztő türelemmel, szeretettel korrigált bennünket. Olykor-olykor leült a zongorához (valószínűleg hosszú, keskeny ujjai szinte simogatták a hangszert), és számunkra ismeretlen, izgalmas — és persze ijesztő — francia szolfézs gyakorlatok kíséretét játszotta. Ott álltunk körülötte, és márk nem féltünk,

Szombat esti éneklés

Vámos László felvétele

nem szorongtunk, hanem valami természetesen, egyszerű, gyermeki áhítattal, nevetgélő-diskuráló boldogsággal csüngtünk rajta.

Emma asszony — akkoriban még járóképes volt — be-benézett a közepe nagyszobába, tálcan süteményt hozva. A házigazda szigorú-kedvesen halasztotta el a kínálást: „Előbb dolgozzanak, aztán egyenek...” Faggattuk a Tanár Urat, miféle zenék ezek, amelyeket a kis cédulákról kell énekelnünk — sejtettük persze, hogy a sajátjai. Kértük, nem adná-e oda, hogy előbb megtanuljuk, de ő éppen a lapról olvasást akarta velünk gyakoroltatni. Így hát csak folyt a küzdelem alkalomról alkalomra — esetenként sikerrel. Emlékszem, egyszer a napi tanítástól fáradt agyam végképp felmondta a szolgálatot, többszöri nekirugaszkodásra is elvitettem az énekelnielót, és mindig ugyanott. Zavaromban, bosszúságomban sírni kezdtem. Kodály átölelte a vállamat: „Na mi baj? Rám nézett a kakas?...” Tréfált, vigasztalt, hogy ügyetlenségemet, félszégemet feloldja. Hányszor hallottam felőle, hogy szűkszavú, elzárkózik az emberektől — hát mi ak-

kor tapasztalhattuk, hogy élő, meleg emberi szíve, aranyos humora van, s hogy csak azzal bánik kíméletlenül, aki vagy ami nem tiszta, nem igaz.

Egyszer a sok addig elénekelt kis „ceti” ki volt készítve az asztalra. Szokatlan módon vendég is érkezett: Járdányi Pál. Az összes kis darabot végigénekeltek; ahogy a szolmizálás „jobb esetben”, úgy cseréltük a hangnemek-adta olvasását a hangoknak. Járdányi valahogy be volt avatva az egészből együtt figyelték, jegyezgettek. Még valami nehézségi sorrendről is szó esett köztük; ebbe természetesen bennünket is bevontak. Akkor már nem lehetett eltitkolni, hogy új sorozat bábái voltunk hosszú időn át: a Triciniumok készültek el. Attól kezdve mi voltunk a tricinkék...

Emma asszony kezdettől fogva „kis angyalkáinak” nevezett bennünket. amit Kodály „gráciák”-ra változtattott. De a ház asszonya ragaszkodott a mi angyal-szerepünkhöz. Kodály, nevünket eldöntendő, a könyvtárszobába indult. Ott tébláboltunk a küszöbön: végzett-e mára velünk vagy nem, illő-e várni, maradni, vagy menjünk el búcsúzás nélkül? Kodály már a köny-

vespolchoz illesztett létra tetején állt, fönt a magasban. Percekig időzött az égigérő lajtorján, szótlánul, majd kezében egy vastkos könyvvel ért földet. Némán lapozgatott. Zavartan, moccanatlanul vártunk, kérdően nézegetve egymásra. Aztán felemelte pillantását, mely félreérthetetlenül nekünk szólt. A vastkos kötetből kikereste a három grácia „igazi” nevét, s egyenként megajándékozott vele bennünket. Így lettem én Thaleia. (Rá is rimázkodtuk egy fényképére a dedikációt a görög nevünkkel együtt.) A Triciniumok születése közben aztán tricinkék lettünk, de valahogy az a grácia-keresztelő nagyon emlékezetes maradt.

Egy ízben Kodály mégiscsak előre elküldött egy háromszólamú, szöveg nélküli művet, hogy tanuljuk meg a kitűzött időre. Ennek fele sem tréfa, gondoltuk — mi lesz ebből? A virágözönnel borított lakásban a Tanár Úr Emma asszony elé tessékelt bennünket. Születésnap köszöntő volt az új mű. Az idő csodálatosan meg tud állni néha: Kodály ül a szék karfáján, szelíd, féltő mozdulattal átöleli Emmát. Szeretet, bizalom, áhítat sugárzik az arcán, ahogy akkor már karosszékét elhagyni képtelen asszonyát figyeli. „Mikor irtad ezt, Zoltán?” — „Hm... — ocsúdott Kodály, s az áhítatos szép szeretet huncut mosollyá perdül — a napokban, délután, mikor szunyókáltál, ilyeneket dűnyögtél álmodban...”

Háromszor kellett így előre tanulnunk: Kodály feleségének névnapjára, születésnapjára, házassági évfordulóra.

Szavak, mondatfoszlányok, összbegyomások, érzelmek, emlékek maradtak meg bennem ezekből az évekből. Fényképre nem került belőle semmi. Magnószalag, film sem őrzi ennek a két esztendőnek egyetlen percét sem. Hazafelé lelkesen, rajongva ismételtgettük, mi minden történt abban az egy-két órában, míg ott voltunk. Hányszor elmondtuk, hogy le kellene írni mindeh találkozást percről percre. De mindig úgy váltunk el egymástól, hogy hiszen úgysem felejtünk el semmit. A memória, persze, csalafinta szerető. Akkor hagy cserben, amikor leginkább szükségünk lenne rá...

Mohayné Katanics Mária